

Det Økologiske Råd

Verdens Skove

Greenpeace

14. maj 2015

Regeringens og oppositionens klima- og miljøpolitik

Vi har analyseret forskellen på den nuværende regerings og oppositionens klima- og miljøpolitik, og vores konklusion er at der er klar forskel. Der er samtidig ingen tvivl om at vi som grønne organisationer ser store muligheder for at føre en grønnere politik end den nuværende regering gør – også uden at det ville skade beskæftigelse og samfundsøkonomi. Men de borgerlige partier er kommet med en række udmeldinger og forslag, der viser, at de ønsker en politik, der er klart mindre ambitiøs, at de på en række punkter foreslår væsentlige tilbageskridt ift. nuværende lovgivning, samt at de ser yderligere grønne mål som en trussel mod konkurrenceevnen. Det skal bemærkes, at der har stået brede flertal hen over midten bag nogle af de forlig, vi omtaler i det følgende. Andre forlig er indgået mellem regeringen og dens parlamentariske grundlag, dvs. SF og Enhedslisten¹. Tilsvarende i vores omtale af den borgerlige opposition er der ofte tale om udspil fra VKO – og i nogle tilfælde er LA også med direkte eller ved at fremsætte lignende forslag. Endelig er der i nogle tilfælde tale om udspil, der alene kommer fra Venstre.

Hvor har regeringen gjort væsentlige fremskridt?

Klimamålsætningen er skærpet fra 30 til 40% reduktion i 2020, hvor det hele skal gennemføres på hjemmebane, dvs. ikke i form af kvotekøb i andre lande. Desuden er vedtaget mål om udfasning af kul inden 2030, samt 100% vedvarende energi i 2050 og allerede i 2035 i el- og varmesektoren. Disse fremskridt er historisk vigtige. Med energiaftalen fra marts 2012 blev de 34% reduktion i 2020 (ud af de 40%) udmøntet, med et meget bredt flertal (kun LA står ikke bag) – hvilket er meget glædeligt, da det forpligter også i næste valgperiode. Aftalen indebærer bl.a. en udbygning af vindmøller, som tilsammen medfører, at 50% af elforbruget dækkes af vind i 2020. Beregninger fra 2014 tyder på, at man når op på ca. 37% - mod de forventede 34% - især fordi vindmøller på land producerer mere strøm end forudset, idet de kan producere i flere timer/år – og dermed øges den enkelte mølles produktion. Venstre har mange gange udtalt, at Danmark ikke skal gøre mere nu på klimaområdet, end vi allerede har gjort – at vi ikke skal være ”tossegode” og ikke ”løbe så langt foran andre lande, at de taber os af syne”. Men det ser ud til, at Venstre fastholder sin opbakning til energiaftalen fra 2012.

Regeringen fremlagde i august 2013 forslag til Klimaplan, med vægt på transport og landbrug, som var holdt ude af aftalen fra 2012. Klimaplanen skal levere den manglende klimagasreduktion op til 40%-målet i 2020. Planen havde kun karakter af et katalog. Det er derfor afgørende at få den omsat til handling. Kataloget indeholder mange perspektivrige forslag, men de er underkastet samfundsøkonomiske beregninger, som vi anser for mangelfulde, og som når frem til i mange tilfælde urealistisk høje omkostninger ved gennemførelse. Det gælder specielt inden for transport, hvilket peger på, at man endnu engang vil lade transporten køre på frihjul i forhold til CO₂-reduktion. Men det gælder også et forslag om at indføre elafgift på handel og service-erhverv. Regeringen angiver, at dette kunne gøres med en tilbageføringsordning. Herved ville det ikke forringe branchens økonomi og konkurrenceevne. Tværtimod ville det medføre en energibesparelse, der modsvarer en årlig besparelse på 11 mia. kr/år. Men i den samfundsøkonomiske beregning ”trylles” denne besparelse væk ved at sætte den lig med ”transaktionsomkostninger” ved at gennemføre besparelserne. Samtidig opereres med forvriddningseffekter, som giver en høj omkostning ved CO₂-besparelsen.

¹ Før januar 2014 var det en S-R-SF regering, hvor så kun Enhedslisten herudover indgik i det parlamentariske grundlag

Venstre anerkender slet ikke behovet for at gennemføre klimagasreduktioner uden for kvotesektoren, herunder på landbrug og transport. Lars Løkke kaldte regeringens virkemiddel-katalog for et "rædselskatalog" og uddybede: "En stribe forslag som er ødelæggende for dansk landbrug, som gør det dyrere at være dansker, og som hæmmer mobiliteten". Liberal Alliance kaldte Klimaplanen for "tyveri", og Dansk Folkeparti kaldte den "klimafanatisme" og "dybt skadelig for erhvervslivet og landbruget". Og det er ikke fordi, de har andre forslag til reduktioner af klimagasser – de kræver blot slækkelse af 40%-målet. I 2014 blev klimaloven vedtaget sammen med nedsættelse af Klimarådet. De konservative er som det eneste borgerlige parti med i denne aftale med regeringen og venstrefløjten, og de har i den forbindelse tilsluttet sig målet om de 40% hjemlig klimagasreduktion i 2020, hvilket ingen af de øvrige borgerlige partier har. Venstre har i de første måneder af 2015 udsendt en række meldinger, om at de ønsker mere "grøn realisme", og at det bl.a. betyder, at de ikke længere støtter, at Danmark skal være helt fri af fossile brændsler i 2050 – selv om dette mål oprindeligt blev formuleret af VK-regeringen. Nu siger Venstre, at Danmark blot i 2050 skal producere mindst så meget vedvarende energi, at det modsvarer det danske forbrug. Men hvis der eksporteres VE-baseret energi, kan der også importeres og forbruges en tilsvarende mængde fossile brændsler i Danmark. D. 1. marts 2015 udtalte Venstres klimaordfører Lars Chr. Lilleholt, at hvis Venstre kommer i regering, vil de droppe alle de hidtidige nationale delmål, f.eks. at Danmark skal stoppe med at bruge kul i 2030, og at kraft/varmesektoren skal være fri for fossile brændsler i 2035. Så skal kun slutmålet i 2050 samt EU's mål for 2020 og 2030 være gældende. Venstre vil heller ikke sætte nye mål for vind-andelen af dansk elproduktion efter 2020 – udover de 50%, som ligger i Energifaen 2012.

Venstre vil genindføre bolig-job ordningen, som regeringen stoppede fra januar 2015. Denne giver fradragsret for håndværkerudgifter m.v. og omfatter bl.a. energirenoveringer. Men den var ikke målrettet disse, og det er den heller ikke i Venstres forslag. Samtidig er det et ret lavt beløb, som kan trækkes fra pr. år. Dermed er der en tendens til, at ordningen støtter arbejde, som alligevel ville være blevet lavet, mens den f.eks. har ret lille effekt ift. at fremme mere omfattende energirenovering, hvor et fradrag på 15.000 kr ikke betyder ret meget.

Alle partier bortset fra Enhedslisten og Alternativet støtter fortsat efterforskning og udvinding af olie og naturgas i Nordsøen. Dette til trods for, at mindst 2/3 af de allerede påviste globale reserver af fossile brændsler – kul, olie og naturgas – skal forblive i jorden, hvis 2-gradersmålet skal opfyldes med rimelig sandsynlighed. Et mål som Danmark på linje med de fleste andre lande forpligtede sig på i 2009. Den forrige regering gav i 2010 to licenser til Total og Nordsøfonden til efterforskning og udvinding af skifergas. Regeringen opsagde ikke disse licenser i 2011, og Total er nu i gang med den første efterforskningsboring i Nordjylland. Hvis der er skifergas, har Total og Nordsøfonden eneret til at udvinde skifergas såfremt de får de nødvendige tilladelser. Enhedslisten og Alternativet er imod efterforskning og udvinding af skifergas. De Radikale og SF vil ikke give nye licenser, mens de borgerlige partier vil udvinde skifergas ikke alene fra de to eksisterende licenser, men også fra nye.

Under EU-formandsskabet i 1. halvår 2012 kørte Danmark en høj profil på energi- og klimaområdet, hvilket bl.a. førte til vedtagelse af EU's direktiv om energieffektivisering med et stærkt dansk fodaftryk, bl.a. via indførelse af pligt til energibesparelser i alle de nationale energiselskaber. Desuden førte den aktive danske indsats til et godt resultat i forhold til reduktion af luftforurening fra skibe, især svovlforurening.

På *kemi* arbejder regeringen for skrappe EU-regler. Bl.a. besluttede miljøministeren i 2014 at bakke op om Sverige, som har lagt sag an mod Kommissionen for nøl i arbejdet med at regulere de hormonforstyrrende stoffer. Regering arbejder bl.a. for at få forbud på EU-plan mod 4 hormonforstyrrende ftalat-blødgørere. Det er foreløbig lykkedes at få et forbud i elektronikprodukter. Regeringen prøvede også – som et ensidigt dansk initiativ – at forbyde de 4 ftalater for at presse EU til senere at gennemføre samme forbud. Men forbuddet

blev først udsendt i 2 år og dernæst opgivet, med henvisning til at det stred imod en dom fra EU-domstolen. Regeringen har desuden afsat flere puljer til fremme af renere produkter, til oplysning om og kontrol med nano-produkter m.v.

Ressourcer: I oktober 2013 fremlagde regeringen sin ressourcestrategi, som angiver et vigtigt skridt fremad mod mere genanvendelse og mindre forbrænding af affald, bl.a. med mål om at sende organisk affald til biogasanlæg og mål om langt større genanvendelse af plast- og aluminiumsaffald. Strategien indeholder ambitiøse mål – bl.a. at mindst 50% af husholdningsaffaldet i 2022 skal genanvendes mod kun 22% i dag. Der er også langt skrappe mål for sortering og genanvendelse af elektronikaffald – som indeholder både mange værdifulde og mange farlige stoffer. Strategien lægger i første omgang op til gennemførelse ved hjælp af ”bløde virkemidler”, i samarbejde med kommunerne. I 2016 skal det evalueres, om man er på rette vej til opfyldelse af målene. I maj 2014 blev strategien udmøntet i en ressourceplan for affaldshåndtering, og der blev afsat 50 mio. kr/år i 4 år til at understøtte gennemførelse af planen.

Landbrug og natur: I 2012 fremlagde regeringen en handlingsplan, som for første gang integrerer økologiindsatser i andre ministerier. Handlingsplanen skulle tilvejebringe redskaberne til at opfylde målet om fordobling af det økologiske areal inden 2020. VK-regeringen havde samme mål, men fremlagde ikke konkrete virkemidler til at nå målet. Den nuværende regering har bl.a. opstillet et delmål om mindst 60% økologi i offentlig bespisning i 2020. Der er sat midler af til uddannelse i de offentlige køkkener og til arbejde med offentlige udbud, der bedre rummer økologi og lokale varer. Dette har sat gang i en stærk omstilling både i offentlige og private køkkener, og tusindvis af køkkenfolk er nu engagerede i den grønne omstilling.

Desuden har regeringen, sammen med Enhedslisten og SF, understøttet den mere eksperimenterende økologi—med nye initiativer der udvikler økologisk landbrugs bidrag til dyrevelfærd, klima, biodiversitet og vandkvalitet, og sætter skub i udvikling af lokal fødevarer salg og food systems. Regeringen har også støttet ”omlægningstjek” til konventionel landmænd, herunder udviklet målrettet brug af økologi i lokal beskyttelse af drikkevands- og naturressourcer. Dette er nu på vej til at blive landsdækkende.

Regeringen har i 2013 forhøjet pesticidafgiften samt ændret den, så afgiftens størrelse afhænger af stoffernes farlighed. Det betyder bl.a. en meget væsentlig forhøjelse af afgiften på insekticiderne, som hører til de mest miljøskadelige. Omlægningen skal føre til en 40% reduktion af pesticidernes belastning af miljø og sundhed inden udgangen af 2015. Det vides endnu ikke om målet nås. I 2013 steg forbruget, formentlig pga. hamstring. Der er endnu ikke kommet forbrugstal for 2014. Samtidig er det vigtigt at holde øje med den gamle opgørelsesmetode, behandlingshyppigheden – som stadig beregnes – idet der er effekter som ikke opfanges med den nye opgørelsesmetode, belastningsindex². Afgiftsstigningen er et vigtigt fremskridt – men der kunne opnås endnu større reduktion, hvis man stillede krav om at anvende *best available technology* inden for sprøjteteknologi, svarende til hvad man gør ved godkendelse af nye stalde – ift. bl.a. udslip af ammoniak. Samtidig vil man hermed også opnå fald i behandlingshyppigheden.

Regeringen nedsatte Natur- og Landbrugskommissionen, som afgav betænkning i 2013, med forslag om en omfattende ændring af lovgivningen om landbrug, miljø og natur. Man skulle gå fra generelle til målrettede virkemidler. Det betyder, at f.eks. krav til kvælstoftildeling (i dag et maximum på 80% af den økonomisk optimale tildeling), bræmmer langs vandløb og efterafgrøder skal differentieres, så der er restriktive krav til

² Belastningsindex udtrykker den samlede belastning på basis af midlernes virkning på miljø og sundhed, mens behandlingshyppighed udtrykker mængden af pesticider der forbruges på landsplan, sat i forhold til de anbefalede standarddoser, dvs. hvor mange gange man kunne sprøjte det samlede areal, hvis man brugte den anbefalede standarddosis.

de sårbare jorde og lempeligere krav til de såkaldt robuste jorde. Kommissionen understregede at det ville tage tid at udvikle det faglige grundlag for den målrettede regulering, herunder de såkaldte retentionskort, og at man indtil disse forelå skulle opretholde den hidtidige generelle regulering, altså at eksisterende regulering ikke afvikles før en ny regulering er udviklet og klar til implementering. Betænkningen skabte en høj grad af konsensus mellem landbruget og natur- og miljøorganisationerne, da den udkom – hvilket også i nogen grad afspejlede sig i partiernes holdninger. Men her i 2015 har såvel landbruget som de borgerlige partier forladt denne konsensus. Nu afviser landbruget, at der overhovedet skal være krav vedrørende kvælstoftildeling m.v., idet man kun vil have rensning *uden for* dyrkningszonen, i form af de såkaldte minivådområder, muslingedyrkning i fjorde samt etablering af stenrev. De borgerlige partier fremsatte i november 2014 forslag om at slække på miljøbeskyttelsen i landbruget, bl.a. ved at hæve den tilladte kvælstoftildeling til 100% af det økonomisk optimale – allerede fra 2015, *uden* at afvente udviklingen af de målrettede virkemidler, se nedenfor.

Som led i Finansloven for 2014 igangsatte regeringen en Naturfond med 500 mio. kr fra staten og 375 mio. kr fra private fonde. Fondens midler skal bl.a. bruges til at opkøbe landbrugsjord, som udlægges til natur eller ekstensiv dyrkning. Fonden var en af anbefalingerne fra Natur- og Landbrugskommissionen. Regeringen besluttede i august 2014 at overføre midler fra EU-landbrugsstøtten fra såkaldte enkeltbetalinger (søjle 1 – den direkte støtte til landmændene) til landdistriktsmidler (søjle 2 – hvoraf størstedelen er miljøstøtte). Der blev overført 5% stigende til 7% i 2018-20. De borgerlige partier ønskede ikke denne overflytning. Var den ikke sket var landdistriktsmidlerne, og dermed miljøstøtten, faldet kraftigt ift. det hidtidige niveau. Overflytningen har tilvejebragt ekstra godt 1,2 mia kr., således at Landdistriktsprogrammet nu rummer 3,9 mia. kr fordelt over årene 2016-18. Disse midler er i april 2015 fordelt i en aftale mellem regeringen, SF og Enhedslisten. Heraf er 850 mio. kr afsat til en miljøteknologi-pulje til nye staldanlæg, så husdyrbrugene støttes i at bruge den bedst tilgængelige teknologi, bl.a. ift. reduktion af ammoniakfordampning. Herudover afsættes penge til støtte til økologisk omlægning mhp. at nå regeringens mål om fordobling af det økologiske areal i 2020, samt mere støtte til afgræsning og pleje af naturarealer. Aftalen sikrer at økologien fortsat støttes i nogenlunde samme omfang som hidtil, trods at den samlede støtte er faldende. Det er positivt, men kommer der mere gang i omlægningen skal der findes yderligere midler for at dække omkostningerne til såvel omlægnings- som økologistøtte.

I oktober 2014 fremlagde regeringen Naturplan Danmark. Her udlægges 25.000 ha ny natur. Heraf er 3.400 ha ny skov, mens 250 ha af de nuværende statsskove udlægges til urørt skov. Der blev afsat 195 mio. kr over 3 år til at finansiere planen. Planen er dog ikke ambitiøs nok ift. målsætningen om at stoppe tabet af biodiversitet. Der skal mere areal til - flere hektar skal omlægges fra landbrug til natur. Og der skal mere naturpleje for at skabe biodiversitet på eksisterende og nye arealer. Anlæg af ny skov er godt, men virker først på meget lang sigt. Det mest effektive til at fremme biodiversitet er urørt skov – men her er 250 ha kun et ganske lille areal. Endelig præsenteres ideen om et sammenhængende naturnetværk. Det er en god idé, men der mangler effektive virkemidler i planen til at realisere det. Også som et led i Naturplan Danmark vedtog regeringen i oktober 2014 sammen med SF og Enhedslisten regler om, at man fremover ikke må sprøjte og gøde de såkaldte §3 arealer, dvs. arealer med særlig naturværdi. Det er et vigtigt fremskridt, idet beskyttelsen af disse arealer er illusorisk, hvis de gødes og sprøjtes. De borgerlige protesterede og har lovet at fjerne forbuddet igen, hvis de vinder valget.

Regeringen har i april 2015 besluttet at holde fast i reduktionsmålet for ammoniakforurening i EU's luftforurenings-direktiv, kaldet NEC. Danmark skal reducere med 24% inden 2020, hvilket er mere end de øvrige lande. Det skyldes dels at ammoniak-forureningen er særligt alvorlig i Danmark pga. vores mange husdyr, dels at vi faktisk kan reducere med disse 24% uden at skulle indføre ny lovgivning, men blot ved konsekvent at anvende de eksisterende tiltag. Det gælder ovennævnte krav til nye staldanlæg om brug af bedst-tilgængelig-teknologi – i praksis betyder det især brug af gylleforsuring. De borgerlige (og landbruget)

protesterer over regeringens beslutning, idet de mener at det skader dansk landbrugs konkurrenceevne. De nævnte mål er allerede vedtaget i FNs såkaldte Göteborg-protokol, og de er nu ved at blive omsat til EU-lovgivning.

Regeringen har delvist holdt fast i gennemførelse af 1. generation af vandplaner, bl.a. med krav om bræmmer – se dog nedenfor om Vækstplan II. Man fastholder delvist et generelt krav, indtil man har viden nok til at differentiere kravet, så bræmmernes bredde afhænger af jordens og vandløbenes beskaffenhed – se ovenfor om de målrettede virkemidler. Vandplanerne er blevet forsinkede, fordi landbruget klagede over for kort høringsfrist. Nu er nye planer i høring frem til 23.6.2015, mhp. ikrafttræden fra januar 2016. De vil følge princippet om målrettet regulering, idet de baseres på retentionskort, jfr. ovenfor. Der er dog tale om grove retentionskort, som ikke kan beskrive jordens sårbarhed på markniveau.

På *transportområdet* er der afsat en milliard kr./år til bedre kollektiv trafik og lavere takster. Det skete i et forlig i 2012 mellem regeringen (S, R, SF) og Enhedslisten samt Dansk Folkeparti, men uden V og K. Det skete ifm. at regeringen opgav trængselsringen, se nedenfor. Regeringen har desuden oprettet Togfonden ved at skærpe beskatningen af en række af olieselskaberne i Nordsøen. Herved opnås 27 mia. kr, som skal bruges til yderligere elektrificering af jernbanerne – alle hovedstrækningerne - samt til gennemførelse af den såkaldte timeplan. Denne blev principvedtaget via det brede trafikforlig i 2009, men her blev der kun afsat midler til 1. etape. Timeplanen skal sikre, at hver af de 3 strækninger mellem København, Odense, Århus og Aalborg kan gennemføres på 1 time. Det samme gælder Odense-Esbjerg. Selv om det drejer sig om strækninger mellem de største byer, vil hele landet få gavn af det, idet indbyggere fra mindre byer også skal bruge disse hovedstrækninger, når de skal på tværs af landsdelene. De borgerlige partier hævder, at finansieringen til Togfonden er undermineret af de pt. lave oliepriser. Regeringen holder fast i, at pengene til Togfonden er der, da finansieringen skal ses over en lang årrække, og det ikke er sandsynligt, at olieprisen forbliver lav i så mange år.

Venstre har i efteråret 2014 meldt ud, at nu har den kollektive trafik fået så mange bevillinger, at fremover er det motorvejenes tur, og de arbejder bl.a. for en ny stor motorvej ned gennem Midtjylland – ”Hærvejs-motorvejen”. VKO foreslår at hæve fartgrænserne – f.eks. fra 80 til 90 km/t på landeveje og fra 80/90³ til 100 på motortrafikveje. Dette vil dels skabe flere trafikulykker, dels øge CO₂-udslippet.

I *Finanslov 2013*, som blev indgået med Enhedslisten i november 2012 indgik nye bevillinger til grøn omstilling på i alt 1,5 mia. kr, heraf puljer på 430 mio. kr, bl.a. ”Grønne ildsjæle” puljen, som har midler i 2014-16 - som et af redskaberne til at fremme den grønne omstilling.

I *Vækstplanen* fra foråret 2013 var der ikke mange fremskridt for miljøet, tværtimod, se senere. Men der indgik dog en forøgelse på 4 mia. kr af Landsbyggefondens ramme til renoveringer af almene boliger. Som led i disse renoveringer vil der kunne gennemføres flere energirenoveringer og dermed sænkning af boligernes energiforbrug. Der var ikke tale om tilførsel af penge, men snarere en form for udvidelse af lånerammen. Men den borgerlige regering fjernede midler fra Landsbyggefonden – over til opførelse af især ældreboliger. Under den nuværende regering er der ikke fjernet penge fra fonden.

På det *udenrigspolitiske* område har regeringen sat fokus på grøn vækst i såvel eksportfremstød som i udviklingsbistanden. På finansloven for 2014, som var et forlig med de borgerlige i efteråret 2013, hævdede man således klima- og miljøbistanden til ulandene med 280 mio. kr. Men på Finansloven for 2015, som regeringens vedtog med SF og Enhedslisten i efteråret 2014, skæres 1 mia. kr på ulandsbistanden, som i

³ I dag er den generelle fartgrænse på motortrafikveje 80 km/t, men på de fleste strækninger er der skiltet med 90.

stedet bruges til at medfinansiere stigende udgifter til asylansøgere, bl.a. pga. Syrien-krigen. Dette vil gøre det svært at undgå at skære i enten klima- eller miljøbistand. Venstre, støttet af DF og LA, foreslog derimod både i 2013 og 2014 at skære 2,5 mia. kr på ulandsbistanden.

I juni 2013 sænkede finansministeriet diskonteringsrenten fra 5 til 4%. Denne rente har stor betydning for langsigtede investeringer i klima og miljø. Jo højere renten er, jo mindre tæller fremtidige miljøskader i en samfundsøkonomisk beregning. En høj rente er udtryk for, at man prioriterer den nuværende generations økonomiske velstand på bekostning af fremtidige generationer. Konkret har man f.eks. stoppet en del fjernvarmeprojekter, fordi en beregning med høj diskonteringsrente viste at de havde negativ samfundsøkonomi. Den generelle sænkning, som nu er gennemført, er ikke vidtgående – lande som vi normalt sammenligner os med har en rente på 3-3½%. Det er da også samtidig besluttet, at renten aftrappes, så den for et konkret projekt falder til 3% efter 35 år og til 2% efter 70 år. Men hidtil har man kun regnet over tidsperioder på 30 år, som man typisk antager er den fysiske levetid for et anlæg. Der er endnu ikke noget der tyder på, at man begynder at inddrage længere tidsperioder. Gør man det ikke, får denne aftrapning over tid ingen effekt. Men sænkningen fra 5 til 4% er et skridt i den rigtige retning for miljøet.

Endelig har regeringen fastholdt NOx-afgiften – på forurening med kvælstofoxider. Det er en vigtig afgift, da den giver en tilskyndelse til at sænke udledningen af NOx, som er en af de vigtigste former for luftforurening. Den er både sundhedsskadelig og medvirker samtidig til forsuring. Fastholdelsen er sket trods stort pres fra de mest NOx-udledende industrier og fra VKO, som vil fjerne afgiften.

Tilbageskridt

Regeringen har også gennemført tiltag, der markerer tilbageskridt på klima- og miljøområdet. Som led i *Finansloven* for 2013 sænkede man elafgiften for storforbrugere, herunder både for ejere af varmepumper og for forbrugere med elvarme. Det første kan begrundes miljømæssigt, idet man så gør varmepumper mere konkurrencedygtige ift. olie- og naturgasfyr. Men traditionel elvarme er en af de mest ressourceforbrugende former for opvarmning – så her kan en afgiftssænkning ikke retfærdiggøres miljømæssigt. Med varmepumpe bruger man kun ca. en fjerdedel af den strøm, man ville bruge med traditionel elvarme.

Som led i *Vækstplanen* fra foråret 2013 forenkledede man afgiftsstrukturen på el, som tidligere bestod af en række forskellige afgifter og bidrag⁴, som erhvervslivet fik refunderet i varierende omfang. Fra 1. januar 2014 var der kun én afgift på el, nemlig elafgiften. For erhvervslivet var det især bortfaldet af elspareafgiften (den tidligere CO₂-afgift på el), der kunne mærkes, fordi denne afgift tidligere kun delvist blev refunderet i forbindelse med tunge processer, og slet ikke refunderet i forbindelse med lette processer. Erhvervslivets betaling af elafgift og andre energiafgifter blev yderligere sænket til EU's minimumsniveau for både tunge processer og lette processer. Sidstnævnte omfatter også el til lys og kontorudstyr. Næste hele erhvervslivet, inkl. handel- og serviceerhverv⁵ fik glæde af denne afgiftsreduktion og ikke kun de relativt få virksomheder, hvor afgifterne reelt påvirker konkurrenceevnen i forbindelse med den internationale konkurrence. Generelt er afgifternes påvirkning af erhvervslivets konkurrenceevne stærkt overdrevet. Den vigtigste effekt af disse afgiftsreduktioner er således en mindsket motivation til at spare på energi, hvilket er et tilbageskridt for miljø og klima. Planen blev vedtaget i et forlig mellem regeringen og de borgerlige oppositionspartier.

⁴ elafgift, elsparebidrag, eldistributionsbidrag, tillægsafgift og elspareafgift

⁵ Eneste undtagelse af liberale erhverv: advokat-, arkitekt- og ingeniørfirmaer, forlystelser, revisorer m.v.

Regeringen fjernede desuden som led i vækstplanen en del af emballageafgiften – den såkaldt vægtbaserede afgift. Denne afgift var forskellig efter emballagematerialer og motiverede derved til at bruge de mindst miljøbelastende materialer samt til at begrænse brugen af emballager. Samtidig dækker den tilbageværende afgift kun drikkevareemballageer, bæreposer m.v., så andre emballager nu er uden afgift. Som led i Finansloven for 2014 blev disse afgiftssænkninger fremskyndet.

Regeringsgrundlaget varslede grønne skatteomlægninger, som skulle motivere til at spare på ressourcerne. Sådanne er ikke gennemført.

Vækstplan II fra juni 2014 var også et forlig mellem regeringen (nu kun S og R) og de borgerlige. Her sænkede man den såkaldte PSO (public service obligation), som pålægges elforbrugere og bruges til at finansiere udbygning med vedvarende energi. PSO'en har den fordel, at den kun stiger, når elprisen samtidig falder. Det skyldes, at der er større tilskudsbehov til VE, når elprisen er lav. Det betyder samtidig, at forbrugerne ikke mærker stigningen i PSO, da den opvejes af faldet i elprisen. Ved forliget sænkede man PSO for alle erhverv – hvor man kunne have nøjes med at sænke for de særligt konkurrenceudsatte erhverv (ca. 10% af virksomhederne). Hver gang man sænker PSO (eller afgifter) mindsker man motivationen til at spare på el, samtidig med at man gør finansieringen af VE-udbygningen mere usikker. De borgerlige ønskede tillige også at sænke PSO for private husholdninger. Herudover udkød man som led i Vækstplan II den store havvindmøllepark Kriegers Flak i 2 år og skar ned på de såkaldte kystmøller. Derimod blev klimamålet fra Energiaftale 2012 (se ovenfor) fastholdt, hvor Venstre havde foreslået at slække målet. Også som led i Vækstplan II fjernede man kommuners mulighed for at udlægge nye byudviklingsområder til lavenergiområder.

Endelig droppede regeringen den såkaldte forsyningssikkerhedsafgift, som ville gøre opvarmning dyrere og dermed øge incitamentet til energirenovering af bygninger. Forsyningssikkerhedsafgiften omfattede bl.a. biomasse, herunder brænde. Det var uheldigt, at man ikke fik taget hul på at reducere den eksisterende skævvridning, hvor brændefyring afgiftsfritages og dermed får en fortrinsstilling sammenlignet med den kollektive varmforsyning – på trods af den store luftforurening, der kommer fra netop brændefyring. Afgiften blev droppet, især fordi regeringen havde udformet brændeafgiften på en måde, som skabte nogle u hensigtsmæssigheder, bl.a. ift. grænsehandel. Disse problemer kunne dog være løst på anden vis⁶.

Selvom den tidligere borgerlige regering gennemførte en skattereform med mindre skat på arbejde og øget brug af grønne afgifter i erhvervslivet, er der ingen udsigt til, at en borgerlig regering vil gå videre ad denne vej. F.eks. har Venstre som hovedprioritet at sænke både skatter og afgifter, som kan forbedre virksomhedernes konkurrenceevne. Konservative har fortsat stort fokus på lavere skat på arbejde, men er samtidig fortalere for, at bl.a. stigningen i NO_x afgifterne rulles tilbage (se ovenfor).

Regeringen har sammen med de borgerlige partier, som led i Vækstplanen for fødevarerhverv fra april 2014 lempet på en række krav og åbnet for en forøgelse af husdyrproduktionen. Man lempede bl.a. kravene om bræmmer langs vandløbene – efter kritik fra landbruget af at mange af bræmmerne ikke ville have reel miljøeffekt. Man reducerede kravet om 10 meter bræmmer, så det kun omfatter allerede beskyttede vandløb. Det betød, at de krævede bræmmer (randzoner) nu kun udgør i alt 25.000 ha mod før 50.000 ha. Kravet om bræmmer blev indført af VK-regeringen i 2009, og de skal medvirke til Danmarks opfyldelse af EU's vandrammedirektiv, men nu ønsker de borgerlige partier (og landbrugsorganisationerne) helt at fjerne kravet

⁶ Det Økologiske Råd fremlagde i starten af 2014 et forslag om en afgift på brændefyring, hvor man beskatter den tid folk har ild i brændeovnen, idet man installerer en simpel temperaturmåler i skorstenen. Måleren kan gøres fjernaffæst – se <http://ecocouncil.dk/en/udgivelser/artikler/trafik-og-luft/2243-beskat-forurening-fra-braendefyring-frem-for-braendet>.

om bræmmer. Ligeledes som led i denne vækstplan fjernede man en del af kravet om efterafgrøder – som også har til formål at tilbageholde kvælstof og dermed medvirke til opfyldelse af vandrammedirektivet.

Regeringen har sammen med de borgerlige lempet på forbuddet mod byggeri inden for kystbeskyttelseslinien, ved at tillade byggeri i op til 10 forsøgsprojekter ud over landet. Venstre ønsker at gå længere endnu med at tillade byggeri i kystzoner. De foreslår at droppe max-grænsen på 10 projekter samt at indføre lettere adgang til dispensation fra naturbeskyttelsesloven. Venstre vil desuden genindføre det forhøjede klagegebyr for natur- og miljøorganisationer, som klager til Natur- og Miljøklagenævnet. VK-regeringen indførte dette, men S-R-SF-regeringen afskaffede det i 2012. Herudover vil Venstre afskaffe reglen om, at man får tilbagebetalt gebyret, hvis man får delvist medhold i klagen, dvs. man skal kun have tilbagebetalt, hvis man får *helt* medhold.

I november 2014 fremlagde 3 borgerlige partier (VKO) en pakke med 16 forslag, som skal fremme vækst og beskæftigelse i landbruget, men forslagene vil samtidig medføre store tilbageskridt for miljø og klima i relation til landbruget. Her skal blot nævnes nogle af de vigtigste. Det foreslås, at landmændene skal have lov til at tildele større mængder kvælstof til planterne – op til det såkaldt økonomisk optimale niveau. Miljøstyrelsen har beregnet, at det ville få kvælstofudledningen til at stige med 10.000 tons. Det er mere end den planlagte kvælstofreduktion, som var beregnet som effekt af alle tiltag tilsammen i VK-regeringens Grøn Vækst pakke fra 2009 – og som langt fra er gennemført endnu. VKO-forslaget vil, hvis det gennemføres, sætte udviklingen i kvælstofforurening mange år tilbage i tiden. Det foreslås at øge kvælstoftildelingen generelt, startende allerede fra 2015. Man vil ganske vist samtidig søge at forcere udviklingen af de målrettede virkemidler, men det er ikke sandsynligt at det kan nås allerede i 2015. Desuden foreslås, at der fremover må være flere svin pr. hektar - op til 1,7 dyreenheder pr. hektar mod 1,4 i dag. Det vil øge overgødsning med fosfor betydeligt. VKO vil fjerne krav om efterafgrøder og randzoner. De vil give valgfrihed mellem efterafgrøder og vintersæd – men vintersæd er dårligere til at tilbageholde kvælstof, og samtidig kræver de i det konventionelle jordbrug mere pesticidsprøjtning end vårsæd gør.

VKO vil fjerne såkaldt overimplementering af EU-regler, dvs. at man i Danmark stiller strengere krav end de minimumskrav, som stilles på EU-plan. Dansk lovgivning skal såvidt muligt være ”på niveau med den mindst restriktive implementering i vores nabolande”. VKO ser her bort fra, at såvel de naturgivne forhold som intensiteten af landbrug og især husdyrhold er meget forskellig i medlemslandene. Derfor kræves der mere i Danmark, som er det land med mest jord under plov og flest husdyr ift. arealet – for at overholde f.eks. Vandrammedirektivets krav om ”god økologisk kvalitet i vandløb og søer”. Som led i dette stop for ”overimplementering” vil VKO fjerne krav om miljøgodkendelse af de husdyrbrug, som ikke er omfattet af det såkaldte IE-direktiv. Det gælder alle kvægbrug samt de mellemstore svine- og fjerkræbrug – f.eks. svinebrug på mellem 75 og 210 dyreenheder⁷. For de største svinebrug, som stadig vil skulle miljøgodkendes, vil VKO ikke stille krav til antal dyreenheder, men kun krav om måling af det faktiske udslip. Men der findes slet ikke sådanne målemetoder i dag.

VKO vil give en ”konkurrencegaranti” til landbruget. Det betyder, at alle midler, som overføres fra EU-støttens søjle 1 til 2 (se ovenfor) bruges til formål, som fremmer landbrugets konkurrenceevne, herunder gennemførelse af målrettet kvælstofregulering. VKO vil ændre økologireglerne for dansk frugtavl, så de bliver på linie med det øvrige Nordeuropa. Det vil f.eks. betyde, at man skal tillade kobbersprøjtning af æbler – som i Danmark heller ikke er tilladt i konventionel æbleavl pga. kobbers miljøfarlige egenskaber.

⁷ Brug under 75 dyreenheder skal ikke godkendes efter de danske regler, mens det efter EU-direktivet er brug under 210 DE. 210 DE svarer til 2.000 stipladser til fedesvin på over 30 kg.

De fire borgerlige partier har i marts 2015 fremlagt et forslag om, at 20% af statsskovenes areal, svarende til 25.000 ha, skal udlægges til naturnær skovdrift. Dette vil medvirke til at bremse tilbagegangen i biodiversiteten og er dermed i sig selv meget positivt. Men til gengæld vil de borgerlige forringe beskyttelsen af natur og biodiversitet i det åbne land, idet de vil tillade at sprøjte og gøde de såkaldte §3 arealer – og dermed tillade landbruget at tage mindre hensyn til natur og biodiversitet.

Regeringen har droppet flere varslede tiltag

Trængselsringen omkring København, som ville have mindsket trængsel, luftforurening og (i mindre omfang) CO₂-udslip, blev droppet i februar 2012. I stedet besluttede man ”trafikmilliarden”, som omtalt ovenfor.

I februar 2013 udskød regeringen på ubestemt tid forslaget om en kørselsafgift for lastbiler, som ellers blev besluttet som led i det brede trafikforlig i 2009. Udskydelsen skete efter stort pres fra erhvervsliv og den borgerlige opposition. Kørselsafgiften ville have rettet op på det forhold, at den tunge trafik langt fra betaler for de omkostninger, som den belaster samfundet med i form af slid på vejene, luftforurening, ulykker m.v. Den tunge trafik betaler i dag ca. en fjerdedel af de omkostninger som den påfører samfundet. Samtidig ville kørselsafgiften have øget motivationen til at udnytte lastbilens kapacitet bedre og dermed spare på brændstof. Endelig kunne man have ladet afgiftens størrelse afhænge af de såkaldte euronormer, så de mest forurenende lastbiler og busser betalte mest. Dermed kunne man have givet en tilskyndelse til at udskifte de mest forurenende køretøjer.

Som led i vækstplanen i foråret 2013 genindførte regeringen Bolig-job-ordningen i stort set samme skikkelse som i VK-regeringens tid. Der var ellers lagt op til en mere målrettet ordning, hvor man kun støttede energirenovering af boliger. En sådan ville have givet betydeligt større energibesparelser end den nu genindførte ordning. Bolig-job-ordningen er udløbet 1.1.2015. Den borgerlige opposition vil have den genindført. Regeringen er imod, idet effekten er usikker - ordningen udnyttes i høj grad til renoveringer, som ville være gennemført under alle omstændigheder. Derudover har ordningen social slagside, idet håndværkerfradraget primært bruges af de mest velstillede. SF har foreslået en ny bolig-job ordning, som er målrettet energirenovering af bygninger.

Regeringen varslede en stramning af renluft zoner, også kaldet miljøzoner – dvs. krav om at køretøjer der kører ind i de største byer, skal opfylde bestemte miljøkrav. I dag stilles kun krav til tunge køretøjers partikeludslip. I Berlin og en række andre tyske byer stilles derimod også krav til lette varebilers samt personbilers partikeludslip og til deres alder, idet man forbyder ældre dieselmotorer samt benzinbiler uden katalysator. Men forskningen viser, at man tillige skal stille krav om sænkning af udledningen af kvælstofoxider fra tunge køretøjer. Ellers vil Danmark ikke kunne opfylde EU's luftkvalitetskrav.

I regeringsgrundlaget indgår også en omlægning af bilafgifter med større CO₂-afhængighed, så motivationen til at vælge en bil med lavere CO₂-udslip øges. Det er vigtigt at dette gøres på en måde, så små biler ikke bliver endnu billigere, da det vil øge antallet af biler og dermed undergrave den gavnlige virkning på klima og miljø. Regeringen har d. 30. april 2015 meddelt, at den ikke fremlægger noget forslag til afgiftsomlægning. Specielt ift. elbiler forlængede man afgiftsfritagelsen frem til udgangen af 2015. Men der er stærkt behov for at kende rammevilkårene i længere tid mhp. at få virksomheder og institutioner til at investere i elbiler. I april 2015 meddelte regeringen at den ville forlænge afgiftsfritagelsen med 1 år – men at finansieringen hertil først ville blive fundet ved finanslovsforhandlingerne, dvs. efter Folketingsvalget i 2015. Finansministeriet hævder at en fortsat afgiftsfritagelse vil koste 500 mio. kr/år. Men det er et fiktivt tal, som forudsætter, at de pågældende bilkøbere ellers købte biler til samme grundpris, men med en registreringsafgift på 180%. Men hvis man indplacerede elbilerne i det eksisterende afgiftssystem, som har

en afgiftsrabat for biler med lavt CO₂-udslip, ville de slet ikke få for høj afgift, og dermed vil provenutabet ved afgiftsfritagelse være langt lavere.

Venstre vil gennemføre et øjeblikkeligt stop for nye skatte- og afgiftsstigninger – og det skal tilsyneladende forstås som stigninger for den enkelte person. Dermed afskærer de sig fra at omlægge bilafgifter, så de yderligere fremmer biler med lavt CO₂-udslip – medmindre det sker som rene afgiftssænkninger, som finansieres via nedskæringer i den offentlige sektor.

I forbindelse med at trængselsringen blev droppet blev Trængselskommissionen nedsat. Den barslede i september 2013 med en række anbefalinger af tiltag, som kunne reducere trængslen. Det mest effektfulde var forslag om at arbejde for indførelse af roadpricing. Regeringen har endnu ikke fulgt op med indgreb, der skal afhjælpe trængsel og forurening fra trafik.

Uløste problemer

I regeringsgrundlaget loves en ny og forpligtende bæredygtighedsstrategi. Den kom i 2014, men indeholder ingen analyse af drivkræfterne bag den ubæredygtige udvikling og er blottet for nye konkrete initiativer. Den lægger vægt på at Danmark kan eksportere grønne teknologier, men giver ingen nye bud på, hvordan vi kan bringe vores ressourceforbrug i Danmark ned på et niveau, så det svarer til klodens bæreevne og vores andel af klodens befolkning. F.eks. bud på hvordan vi mindsker vores fodaftryk globalt på grund af vores store animalske produktion og forbrug, herunder vores sojaimport. Ift. dette fodaftryk vil det ovenfor nævnte VKO forslag fra november 2014, om bl.a. at øge den danske svineproduktion ved at tillade flere svin per hektar, være et yderligere skridt i den gale retning.

Regeringen mangler som sagt at tage fat på det dilemma at Danmark søger at øge udvindingen af fossile brændsler inden for rigets grænser, f.eks. Nordsøolie og skifergas, ligesom den i sin arktiske strategi tilskynder til øget olieudvinding i Arktis. Videnskaben fortæller os at op mod 80 procent af verdens allerede påviste reserver af fossile brændsler skal forblive i undergrunden, hvis vi skal kunne holde stigningen i den globale middeltemperatur under to grader, som verdens lande har forpligtet sig til. Vi vil gerne være foregangsland og fremme grøn omstilling, og vi vil hurtigst muligt udfase brugen af fossile brændsler i Danmark. Men samtidig vil vi øge efterforskning, indvinding og eksport af dansk olie og gas. Det hænger ikke sammen. I april 2015 har klima-, energi- og bygningsminister Rasmus Helveg Petersen dog meldt ud, at han ikke ønsker at der gives flere tilladelser til efterforskning efter skifergas i Danmark.

Afslutning

Alt i alt har regeringen taget de første skridt til en grøn omstilling, som den skal have ros for. Men der er lang vej igen – og indimellem glider regeringen også baglæns, hvor den glemmer sine egne ord om at klima-, miljø- og jobkrisen kan løses samtidig. Vi har endnu til gode at se konstruktive indspark fra oppositionens side på dette felt. Tværtimod trækker langt de fleste af oppositionens forslag i retning af ensidig fokus på vækst og kortsigtede økonomiske fordele samt nedprioritering af klima- og miljøhensyn.

Christian Ege, sekretariatsleder i Det Økologiske Råd

Tarjei Haaland, klimamedarbejder, Greenpeace

Jan Ole Haagenen, sekretariatsleder, Verdens Skove